

1350 (2021-2022) – Nr. 1
ingediend op 29 juni 2022 (2021-2022)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Onderwijs
uitgebracht door Johan Danen, Loes Vandromme
en Kristof Slagmulder

over de Onderwijsspiegel 2022

Samenstelling van de Commissie voor Onderwijs:

Voorzitter: Karolien Grosemans.

Vaste leden:

Arnout Coel, Koen Daniëls, Karolien Grosemans, Kathleen Krekels, Annabel Tavernier;
Roosmarijn Beckers, Jan Laeremans, Kristof Slagmulder;
Loes Vandromme, Hilâl Yalçın;
Jean-Jacques De Gucht, Gwendolyn Rutten;
Johan Danen, Elisabeth Meuleman;
Hannelore Goeman.

Plaatsvervangers:

Marius Meremans, Axel Ronse, Nadia Sminate, Kris Van Dijck, Katja Verheyen;
Leo Pieters, Els Sterckx, Sam Van Rooy;
Katrien Schryvers, Brecht Warnez;
Els Ampe, Tom Ongena;
Stijn Bex;
Steve Vandenberghe.

Toegevoegde leden:

Kim De Witte.

INHOUD

I.	Toelichting door de onderwijsinspectie	4
1.	Inleiding	4
2.	Onderwijsspiegel 2022 in vogelvlucht	4
3.	Inhoud Onderwijsspiegel.....	5
3.1.	Deel 1: algemeen overzicht activiteiten en bereik	5
3.2.	Deel 2: samenvatting macrorapport volwassenenonderwijs	6
3.3.	Deel 2: terreinverkenning hbo-5	6
3.4.	Deel 3: andere opdrachten.....	6
3.5.	Ondersteunende bezoeken en de link naar gedifferentieerd doorlichten.....	7
3.6.	Blik op de toekomst: gedifferentieerd doorlichten.....	8
II.	Bespreking.....	9
1.	Tussenkomen van de leden	9
1.1.	Loes Vandromme	9
1.2.	Steve Vandenberghe	11
1.3.	Johan Danen	12
1.4.	Kristof Slagmulder	12
1.5.	Koen Daniëls	13
1.6.	Hilâl Yalçın	14
1.7.	Karolien Grosemans	14
2.	Antwoorden van de onderwijsinspectie	15
3.	Bijkomende vragen en antwoorden	19
	Gebruikte afkortingen	21
	Bijlage: zie de dossierpagina op www.vlaamsparlement.be	

Op 5 mei 2022 organiseerde de Commissie voor Onderwijs een gedachtewisseling over de Onderwijsspiegel 2022, met Lieven Viaene, inspecteur-generaal, Wendy Franquet, coördinerend inspecteur, en Goedroen Juchtmans, inspecteur-onderzoeker, van de Vlaamse onderwijsinspectie.

De Onderwijsspiegel 2022 is te vinden op de [dossierpagina](https://www.vlaamsparlement.be/dossierpagina) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

I. Toelichting door de onderwijsinspectie

1. Inleiding

Lieven Viaene wijst de parlementsleden erop dat de Onderwijsspiegel 2022 slaat op het eerste volledige coronajaar. De abrupte sluiting van de scholen het jaar ervoor ging gepaard met alarmsignalen over leerachterstand en psychosociaal welzijn en een snelle digitale switch voor het afstandsonderwijs.

De in 2020 opgerichte pedagogische taskforce riep de inspectie op haar werkzaamheden zo snel mogelijk te hervatten. Daartoe had de onderwijsinspectie een aangepaste werkwijze met korte gerichte doorlichtingen voorbereid. Na even op die manier gewerkt te hebben, overspoelde in oktober 2021 een nieuwe coronagolf Vlaanderen. Scholen vroegen toen voor het eerst heel expliciet aan de inspectie om niet langer leerachterstand, psychosociaal welzijn en digitale vaardigheden in kaart te brengen, maar mee in te zetten op de maximale ondersteuning van het onderwijsveld.

De inspectie had zich uit de naad gewerkt aan het systeem van korte gerichte doorlichtingen maar was terug naar af. Ze moest zich opnieuw de vraag stellen hoe ze met haar unieke expertise, binnen de lijnen van haar rol in de kwaliteitsdriehoek, dus zeker niet in het vaarwater van de pedagogische begeleidingsdiensten, met een minimale impact op het schoolleven maximale ondersteuning kon bieden aan het schoolbeleid. Daarom heeft ze gekozen voor verschillende ondersteuningsvormen onder de verzamelnaam digitale verbinding, waaronder ondersteunende en verkennende bezoeken.

Onderwijs is niet alleen zeer belangrijk, het is ook zeer complex, stelt de spreker. Ook de onderwijskwaliteit is een complex raderwerk dat een veelzijdige aanpak en ondersteuning vergt. 2021 was ook voor de onderwijsinspectie een bijzonder uitdagend jaar, dat haar uit haar comfortzone haalde en van de inspecteurs het uiterste vergde op het vlak van flexibiliteit en inzet.

Onderwijsinspectie 2.0 was nog maar in 2018 ingevoerd en de drang was groot om die voort te zetten. Gezien het onzekere verloop van de pandemie was een lange-termijnplanning onmogelijk. Naarmate het jaar verstreek, vonden de scholen evenwel een zekere stabiliteit in hun aanpak. 2021 was uiteindelijk een heel leerrijk jaar over de omgang van scholen met een dergelijke crisis.

2. Onderwijsspiegel 2022 in vogelvlucht

Wendy Franquet beaamt dat de onderwijsinspectie de grillen van de pandemie nog onvoldoende doorgrondde en dacht het schooljaar 2020-2021 rustig te kunnen starten met try-outs, snel gevolgd door een veralgemening van de korte doorlichtingen met advies. Het onderwijslandschap was echter kort nadien op drift. De inspectie vond het belangrijk om ook dan nabij te blijven. In het voorjaar van 2020, tijdens de lockdown, hield ze telefoonrondes. Het hele schooljaar paste de inspectie haar activiteiten zo aan om de ondersteunende en verkennende rol maximaal op te nemen. De onderwijsinspectie wou scholen vooral aanmoedigen om in die woe-

lige context hun onderwijskwaliteit te bewaken en te garanderen, zeker voor de meest kwetsbaren.

3. Inhoud Onderwijsspiegel

De Onderwijsspiegel 2022 is heel anders dan de vorige: geen analyses van doorlichtingen, maar een verslag van de ondersteunende en verkennende activiteiten voor de verschillende onderwijsniveaus. Het eerste deel van het jaarverslag beschrijft alle activiteiten die de onderwijsinspectie uitvoerde. Een groot deel van de ondersteunende bezoeken vond plaats in het leerplichtonderwijs. Het tweede deel zet de verkennende bezoeken in het volwassenonderwijs en in hbo5-Verpleegkunde in de kijker. Deel drie geeft een overzicht van de andere opdrachten, zoals adviezen en de controle van het huisonderwijs. Het vierde deel biedt een blik op de toekomst, namelijk het gedifferentieerde doorlichten.

3.1. Deel 1: algemeen overzicht activiteiten en bereik

Heel wat activiteiten in het onderwijsveld waren digitaal en virtueel. Ondanks of misschien wel dankzij de coronacrisis bereikte de onderwijsinspectie heel veel onderwijsinstellingen. Zo had ze contact met een derde van de scholen in het leerplichtonderwijs, maar met alle instellingen in het dko, het volwassenonderwijs, de CLB's en hbo5-Verpleegkunde. Voor die laatste groep is dat dus een populatieonderzoek en geen selectieonderzoek.

In het leerplichtonderwijs koos de inspectie in het begin van het schooljaar voor korte doorlichtingen om meer scholen te bereiken, maar ook om de belasting voor de scholen te beperken. In de focus stond de begeleiding van kwetsbare leerlingen op het vlak van leren en onderwijskwaliteit en de bijbehorende kwaliteitsontwikkeling in de moeilijke context. Dat was ook zo in het buitengewoon onderwijs, waar de nadruk meer lag op het handelingsplanmatig werken. Eind oktober 2020 schakelde de inspectie over op online onderzoeken en bezoeken.

De korte doorlichtingen vonden plaats in de scholen zelf, in de korte periode tot eind oktober 2020 toch bij 150 scholen in basis- en secundair onderwijs. Nieuw daarbij was een digitale bevraging van het leerkrachtenteam, van de ouders en van de leerlingen, wat verrijkende informatie opleverde voor de inspectie maar ook voor de kwaliteitsontwikkeling van de scholen zelf. De inspectie is van plan de bevragingen te behouden, maar niet meer via een digitale link. De scholen zullen de link zelf kunnen verspreiden via de VOI.CE-app.

Vanaf september 2020 was ook duidelijk dat handen wassen en afstand houden niet volstonden om de pandemie te temmen, maar dat ook ventilatie belangrijk is. Uit een onderzoek van de inspectie bleek dat scholen ermee bezig waren, maar het nog niet verankerd hadden in hun beleid. Dat najaar maakten vooral scholen zonder technisch ventilatiesysteem zich zorgen over de energiefactuur, omdat de enige ventilatiemethode het openzetten van de ramen was.

Toen de coronacrisis begin november 2020 de overhand nam, schakelde de inspectie voor het verdere schooljaar volledig over op ondersteunende bezoeken, dus werden de doorlichtingen stopgezet. In het schooljaar 2021-2022 nam de inspectie haar controlerende rol opnieuw op, maar als een school aangaf dat een doorlichting niet paste, beperkte ze zich tot een ondersteunend bezoek. Sinds de paasvakantie 2021 is die werkwijze verlaten en zijn de normale doorlichtingen heropgestart.

In het dko zijn er in het schooljaar 2020-2021 vanaf oktober enkel verkennende bezoeken geweest. Die werden het schooljaar erna voortgezet en eind december 2021 waren alle dko-academies op die manier bereikt. De focus lag op onderwijskundig beleid en kwaliteitsbeleid in een veranderende context, niet alleen door de

coronapandemie, maar ook door het nieuwe Niveaudecreet. Het onderzoek bestond uit gesprekken met het beleidsteam, documentstudies, onlinebevragingen van leerlingen, ouders, leraren en directie. De onderwijsinspectie deed voorts onderzoek bij alle instellingen van het volwassenenonderwijs en van hbo5-Verpleegkunde.

Voor de CLB's was van bij het begin van het schooljaar duidelijk dat doorlichtingen onmogelijk waren, daarom heeft de inspectie met alle centra onlinegesprekken gevoerd. De gespreksthema's waren de uitvoering van de overheidsprioriteiten op het vlak van preventieve gezondheidszorg en de begeleiding van lerenden die door de coronaomstandigheden moeizaam deelnamen aan het onderwijs. Uit de telefoongesprekken bleek dat de centra op dat moment de contactopsporing en de vaccinatie als prioritair behandelden. In het schooljaar 2021-2022 zijn de doorlichtingen opnieuw gestart, maar op hybride wijze, deels ter plaatse en deels online.

In september-oktober 2020 voerde de inspectie 21 paritaire colleges uit. Dat zijn korte doorlichtingen, meestal van één dag, van scholen die in de vorige doorlichtingsronde een ongunstig advies kregen. In 2021-2022 zijn de laatste paritaire colleges afgerond. Onder het nieuwe Kwaliteitsdecreet bestaan ze immers niet meer. Scholen met een ongunstig advies worden voortaan opnieuw volledig doorgelicht en niet meer enkel op de tekorten.

3.2. Deel 2: samenvatting macrorapport volwassenenonderwijs

Het tweede deel van de Onderwijsspiegel bevat de samenvatting van het rapport volwassenenonderwijs, een onderzoek naar de impact van de veranderende context, met naast de coronacrisis ook de schaalvergroting en het Financieringsdecreet. Uiteraard spelen de verschillende veranderingen op elkaar in en versterken ze elkaar, met een impact op het beleid van de centra. Het rapport van dat onderzoek is terug te vinden op de website van de onderwijsinspectie.

3.3. Deel 2: terreinverkenning hbo-5

De inspectie deed voorts een volledige terreinverkenning van de hbo5-opleidingen Verpleegkunde van alle twintig aanbieders, telkens een samenwerking tussen een secundaire school en een hogeschool. In de onlinegesprekken peilde de onderwijsinspectie naar aanbod, curriculum, samenwerking, veranderingen en aanbevelingen voor beleidsmakers. Het is evenwel een complex onderwijsveld met veel variatie in aanbod en samenwerkingsverbanden. De aanbieder moet samenwerken met de zorgsector, waar er ook heel wat in beweging is. Dit schooljaar is het effectieve toezicht op die richtingen, met advies, gestart, wat helemaal rond zal zijn tegen het einde van 2022.

3.4. Deel 3: andere opdrachten

Uiteraard doet de onderwijsinspectie heel wat meer, waar ook verslag van uitgebracht wordt in de Onderwijsspiegel. Vooreerst zijn er de talrijke adviseringsopdrachten, onder meer over de erkenning van nuttige ervaring, over programmatieaanvragen, over gelijkwaardigheid van buitenlandse diploma's, over het permanent onderwijs aan huis, over de vrijstelling van de leerplicht en over de leerplannen. Een tweede voorbeeld zijn de controles van het huisonderwijs, die vorig schooljaar ook best moeilijk waren. Het aantal leerlingen in huisonderwijs stijgt, waardoor het belangrijk is om de kwaliteit zo goed mogelijk te bewaken. Voorts rapporteert de inspectie jaarlijks over cultuurbeschouwing, een levensbeschouwelijk vak dat vooral gegeven wordt in methodescholen. Vorig schooljaar was dat een analyse van de leerplannen, dit schooljaar wordt de uitrol van cultuurbeschouwing onder de loep genomen. Kortom, het onderwijsveld heeft zich van zijn grilligste

kant laten zien. De onderwijsinspectie blijft bewaken dat er plaats is voor elke lerende en dat elke lerende de animo behoudt voor het leren.

3.5. Ondersteunende bezoeken en de link naar gedifferentieerd doorlichten

Goedroen Juchtmans zegt dat ook in veel andere Europese landen de onderwijsinspectie tijdens de coronacrisis geswitcht is naar een meer ondersteunende en stimulerende aanpak. Controleren was in die context moeilijk, aangezien de scholen niet bezocht mochten worden. De ondersteunende bezoeken die de Vlaamse onderwijsinspectie vanaf oktober 2020 in het leerplichtonderwijs hield, hadden tot doel met de school te reflecteren over een thema en de scholen over dat thema een spiegel voor te houden. Een tweede doel was het Referentiekader voor Onderwijskwaliteit ingang te laten vinden. Scholen konden vrijblijvend op het aanbod van de onderwijsinspectie intekenen en zelf het thema kiezen. In het basisonderwijs en het secundair onderwijs waren de mogelijke thema's kwaliteitsontwikkeling, leerlingenbegeleiding en onderwijsleerpraktijken. Specifiek voor het basisonderwijs ging het om wiskunde en Nederlands en specifiek voor het secundair onderwijs om duaal leren, de eindtermen basisgeletterdheid en STEM. Voor het buitengewoon onderwijs ging het over het cyclisch proces van de handelingsplanning, leerlingenbegeleiding en permanent onderwijs aan huis.

Tijdens de ondersteunende bezoeken werden onlinegesprekken gevoerd met de beleidsteams en een selectie van leerkrachten. Op het einde van de dag kregen de scholen voor het gekozen thema een lijst van sterktes en groeikansen. De onderwijsinspectie bracht dus geen advies uit, maar gaf feedback op basis van de gesprekken. Een derde van de scholen kreeg een ondersteunend bezoek. Door de vele aanvragen was het niet mogelijk om alle basisscholen die intekenden een dergelijk bezoek te brengen. Bij de selectie werd in eerste instantie gekozen voor scholen die nog geen Inspectie 2.0 meemaakten. Voor andere niveaus en types kregen wel alle intekenende scholen, ongeveer de helft van hen, een ondersteunend bezoek. De belangstelling was dus groot. Het meest populaire thema was kwaliteitsontwikkeling. Algemeen waren de intekenende scholen een representatief staal van de populatie, geeft de spreker mee.

In de Onderwijsspiegel staan ook een neerslag van de focusgroepen en interviews met inspecteurs en met een veertigtal scholen een half jaar tot een jaar na het ondersteunende bezoek, over hun ervaringen en de praktische stappen nadien. Daarnaast analyseert de inspectie de feedbackrapporten van de scholen en maakt ze een samenvatting van de sterktes en groeikansen die de inspecteurs aan de scholen gaven. De uitgebreide documentatie van de effecten, dus de praktische impact van de interventie van de onderwijsinspectie, is een nieuw, interessant onderdeel van de Onderwijsspiegel, benadrukt de spreker.

Goedroen Juchtmans overloopt vervolgens de conclusies. Vooreerst heeft de coronacrisis de scholen niet tegengehouden om met de onderwijsinspectie in gesprek te gaan. Ze hebben daar zelfs bewust tijd voor gemaakt. De belangrijkste drijfveer blijkt hun behoefte aan feedback over waar ze staan, of ze op de goede weg zijn, waar ze moeten op letten enzovoort. Scholen zijn vragende partij om dat op geregelde basis te doen zodat ze tijdig het goede kunnen borgen en het minder goede kunnen bijsturen. Ze zien de onderwijsinspectie als expert op het vlak van kwaliteitsontwikkeling en een belangrijke externe gezaghebbende partner daarvoor. De spreker illustreert dat met een citaat: "Je kan denken dat je goed bezig bent, maar als een onderwijsinspecteur dat zegt, dan betekent dat nog veel meer." Groeikansen beaamd door de onderwijsinspectie, geven een directeur of een beleidsteam meer gezag om ze door te voeren.

De tweede conclusie is dat een digitaal bezoek van één dag niet tot een solide realiteitscheck leidt, maar wel kansen biedt voor een gezamenlijke reflectie op

maat van de school. Inspecteurs vinden ondersteunende bezoeken, online en van slechts één dag, niet even betrouwbaar als een doorlichting ter plaatse van meerdere dagen en met observaties. Het is dan ook niet gepast om de staat van het onderwijs in Vlaanderen weer te geven op basis van die data. De meerwaarde van de ondersteunende bezoeken moet wellicht ook niet daar gezocht worden, wel in de mogelijkheid die ze bieden om tot reflectie te komen over een thema dat de school zelf kiest. Scholen hebben niet het gevoel dat ze zich moeten bewijzen maar kunnen vragen op tafel leggen. Het ondersteunende bezoek is dus in de eerste plaats een leermoment en inspecteurs zijn afhankelijk van de mate waarin de school een leerhouding aanneemt en knelpunten op tafel legt. Niet alle scholen deden dat. Ondersteunende bezoeken geven nochtans de ruimte daartoe.

Bijna alle scholen die een feedbackrapport invulden, geven aan iets met de feedback te zullen doen. Uit interviews nadien blijkt dat ze dat vaak ook effectief deden. Ze vertrekken daarbij vooral vanuit de groeikansen, maar minder met hun sterktes. Dat lijkt erop te wijzen dat scholen nog niet goed weten hoe sterktes te borgen. Een andere vaststelling is dat de acties steeds ontwikkeld en uitgerold zijn door beleidsteams. Leerkrachten zijn zelden betrokken bij de keuze van de acties, maar zijn veeleer de uitvoerders. Ze krijgen wel professionaliseringskansen met nieuwe of andere taken of volgen pedagogische studiedagen over de groeikansen. Dat doet de vraag rijzen over de rol van de leerkrachten in de kwaliteitsontwikkeling en hoe ze die rol zien. Scholen en beleidsteams hebben het OK-kader omarmd, geholpen door de pedagogische begeleidingsdiensten, maar worstelen ermee hoe het ingang te doen vinden bij de leerkrachten. Daarvoor zijn ondersteunende bezoeken, waar slechts een selectie van de leerkrachten bij betrokken is, van beperkte waarde.

Scholen zijn zeer te spreken over de ondersteunende bezoeken, die ze als aangenaam en stimulerend ervaren, en de inspecteurs als meedenkend. Met andere woorden de ontwikkelingsgerichte dialoog die centraal staat in Inspectie 2.0 is waargemaakt. Tijdens de gesprekken is een gedeelde taal van school en inspecteurs gevonden. Scholen ervaren wel een discrepantie tussen de gesprekken en het verslag dat ze nadien krijgen. Dat staat niet altijd in een taal waarmee ze meteen iets kunnen doen, bijvoorbeeld om hun kwaliteitsontwikkeling te verbeteren. Anderzijds is het verslag een belangrijk communicatiemiddel met het team, maar ook met besturen, andere scholen en gemeenschappen. De inspectie reikt dan ook de hand naar de partners in de kwaliteitsdriehoek om samen werk te maken van een gedeelde taal die de kwaliteitsverwachtingen van het OK-kader concretiseert.

3.6. Blik op de toekomst: gedifferentieerd doorlichten

De impact verhogen is de ambitie van het gedifferentieerde doorlichten. Dat staat al in het decreet sinds 2009, maar nu wil de onderwijsinspectie dat structureel uitrollen. Ook in buurlanden en andere Europese landen gebeurt het al. Het doel is de ontwikkelkansen van elke lerende maximaal te vergroten, ongeacht in welke school hij zit.

Gedifferentieerd doorlichten vertrekt vanuit een brede beeldvorming op basis van beschikbare data. De Vlaamse toetsen zullen daarvoor een belangrijke databron zijn. De inspectie werkt ook aan een datawijzer, een soort interactief dashboard waarop ook de scholen data op maat kunnen raadplegen. Data zijn belangrijk om een schoolprofiel te bepalen, maar ook om knipperlichten te doen afgaan. De inspectie kan zich daarop baseren om scholen eerder, frequenter of intensiever te begeleiden. Het streefdoel om elke school elke zes jaar een advies te geven, blijft behouden. Data op zich volstaan niet, interpretatie door de inspecteurs is nodig. Data zijn evenmin statisch. Het is volgens de spreker zaak een dynamische data-verzameling op te zetten, een soort continue monitor.

Gedifferentieerd doorlichten impliceert ook een evolutie in het denken: van momentopname naar een meer procesmatige kijk op kwaliteit. Dergelijke doorlichtingstrajecten moeten een grotere impact op de onderwijskwaliteit hebben. Dat vergt tussentijdse interacties tijdens de zesjaarlijkse inspectierondes. Dankzij de coronacrisis is dat al gebeurd, maar dat moet structureler. Welke acties dat zijn, staat nog niet vast. De inspectie ontwikkelt daartoe momenteel een traject met stakeholders, zowel intern als extern. Niet elke school zal hetzelfde doorlichtingstraject krijgen. Dat hangt af van de profielbepaling. Gedifferentieerd doorlichten, kan enkel in samenwerking met alle partners van de kwaliteitsdriehoek, aangevuld met andere stakeholders, stelt de spreker.

Het is niet zo dat de ondersteunende bezoeken ongewijzigd worden voortgezet. Wel wil de inspectie eruit leren om gedifferentieerd doorlichten vorm te geven. Gedifferentieerd doorlichten kan een hefboom zijn om op structurele basis tussentijdse feedback in te bouwen over de stappen die onderwijsinstellingen nemen in het kader van hun kwaliteitsontwikkeling. Ook de scholen zijn daar vragende partij voor. Ontwikkelingsgerichte dialoog werkt een diepgaande reflectie in de hand en motiveert scholen om aan de slag te gaan met de feedback. Gedifferentieerd doorlichten werkt op maat van de school. Dat een school zelf een thema kan kiezen, maakt dat ze feedback krijgt over zaken waar ze mee worstelt. Dat de school over zelfgekozen actuele problemen of kwaliteitsprocessen met inspecteurs kan reflecteren, wordt erg geapprecieerd. Door dat over te nemen in gedifferentieerd doorlichten, worden scholen mee eigenaar van het doorlichtingsproces. Het blijft daarbij zaak een evenwicht te vinden tussen de controlerende en de stimulerende taak van de inspectie.

II. Bespreking

1. Tussenkomsten van de leden

1.1. Loes Vandromme

Loes Vandromme vraagt hoe de inspectie erin geslaagd is zich zo flexibel op te stellen tijdens de coronacrisis. Allicht houden inspecteurs intervisiemomenten om van elkaar te leren. Dat vergt dus ook een flexibel personeelsbeleid. Ze is ook zeer benieuwd naar de andere aanpak voor de reflectieve ontwikkelingsgerichte dialoog. Kregen de inspecteurs daar specifieke opleidingen voor?

De spreker informeert naar de redenen waarom er zo veel basisscholen intekenden op het aanbod van een ondersteunend bezoek. Wie al ervaring had met Inspectie 2.0 was minder geneigd op het aanbod in te gaan. Komt dat omdat ze afdoende feedback kregen?

Ze vraagt ook wat meer informatie over de criteria op basis waarvan de scholen geselecteerd werden. Vooral voor het basisonderwijs is de extrapolatie van de data uit de ondersteunende bezoeken blijkbaar een probleem omdat niet alle scholen deelnamen en het dus geen populatieonderzoek was. Wat zijn de bevindingen van de inspectie? Interessant is ook dat de bezoeken een goede voorbereiding vormen op een inspectie. Het lijkt wel of scholen geregeld twijfelen aan hun eigen kunnen en keuzes.

Het verslag van de ondersteunende bezoeken voldeed niet altijd aan de verwachtingen van de scholen. Zijn de pedagogische begeleidingsdiensten ingeschakeld om de scholen te helpen bij het verwerken van dat verslag? Het parlementslid heeft al wat vragen gesteld over de rolvervaging. Het is belangrijk dat het onderwijsveld weet wat te verwachten is van de pedagogische begeleidingsdienst en wat van de inspectie. Ze vraagt wat meer detail over de opmerkingen en debatten die over de

rolvervaging de ronde doen. Hoeveel inspecteurs zijn er zelf voor de klas gaan staan? Wat zijn de ervaringen en bevindingen?

De kwaliteit van het onderwijs is de rode draad. Die is gekoppeld aan het leraren-tekort. De coronacrisis kan een mooie aanleiding zijn om de betekenis van kwaliteit uit te diepen op het vlak van flexibiliteit, beleidsvoerend vermogen, gedeeld leiderschap, datageletterdheidsbeleid en participatief beleid. Voor het parlementslid is het zaak te zoeken naar sleutels om scholen op al die vlakken te ondersteunen. Zo kunnen ze in vrijheid groeien tot eigen versies van een sterke school. Het verbaast haar dat er grote verschillen zijn tussen de scholen in de mate van vertrouwdheid met het OK-kader. De impact en de resultaten van inspecties zijn allicht gelinkt aan de kennis over dat kader. Wat zijn de oorzaken van de verschillen?

Kwaliteit is niet alleen een taak of opdracht van het beleid of bestuur, maar van iedereen die school maakt. Ze informeert hoe ervoor kan worden gezorgd dat scholen daar op elk niveau een issue van maken. Zijn er goede voorbeelden? De belangrijkste conclusie uit de Onderwijsspiegel is volgens het lid dat de inspectie en de scholen niet altijd dezelfde taal spreken. Ze vraagt daaraan te werken.

Hoe kunnen scholen gesteund worden in een betere datageletterdheid en een beter beleidsvoerend vermogen? Zijn er goede praktijken? Welke begeleiding hebben ze ervoor nodig? Loes Vandromme vindt dat er bij het streven naar meer onderwijskwaliteit te weinig aandacht gaat naar de schoolbesturen. Heeft de inspectie gesprekken met de schoolbesturen? Een andere belangrijke kwestie is dat scholen moeten durven prioriteiten naar voren te schuiven voor de inspectie, uiteraard gebaseerd op een omgevingsanalyse of data.

Het gedifferentieerde doorlichten is een onontbeerlijke stap naar kwaliteit van onderwijs. Volgens de Onderwijsspiegel liggen de krijtlijnen al vast. Het is dan jammer dat het parlement er nog niet over gedebatteerd heeft. Vooral omdat het een ander samenspel vergt, onder meer met de pedagogische begeleidingsdienst. Ze is benieuwd naar de datawijzer. Wat is de timing? Is het mogelijk daar een toelichting over te krijgen? Voor gedifferentieerd doorlichten is een risicobepaling nodig. Dat is subjectief, zelfs politiek beïnvloedbaar. Het zelf kunnen kiezen van thema's en prioriteiten is een troef. Het verbaast de spreker dat scholen doorgaans slechts beperkt lerende organisaties zijn. Het hoger onderwijs, waar zelfevaluatie en reflectievermogen evaluatiecriteria zijn, kan misschien een inspiratiebron zijn.

Een goede definitie van onderwijskwaliteit is nodig, ook om een gemeenschappelijke taal te spreken. Loes Vandromme verwijst voorts naar een krantenartikel over de impact van inspectieverslagen op de onderwijskwaliteit. Ze informeert of met de frequentie van de doorlichtingen ook de kwaliteitsverbetering zal variëren. Dat de inspectie zal beslissen welke scholen eerst en frequentst worden doorgelicht, betekent ook dat er een rangorde komt tussen de scholen. Net als bij de Vlaamse toetsen baart dat het lid zorgen. Het lid informeert naar de timing, de tussentijdse stappen en de betrokkenheid van het parlement bij het gedifferentieerde doorlichten.

Samen met de hbo5-opleidingsverstrekkers pleit ze ervoor dat de richtingen de mogelijkheid krijgen hun curriculum up-to-date te houden en niet doorgelicht worden op basis van oude leerplannen. Ook de vraag voor afstandsonderwijs vraagt ze te honoreren. Wat zijn de aanbevelingen van de inspectie? Worden die opgepikt door het Departement Onderwijs en Vorming?

De impact van de schaalvergroting in het volwassenonderwijs is heel divers. Hoe heeft die een invloed op de landelijke gebieden? Voorts verwoordt ze de vraag van het volwassenenonderwijs om erkend te worden in het levenslang leren. Hoe kan het beleid die onderwijsvorm als belangrijke speler valideren?

Ze informeert tot slot of er een band is tussen de resultaten over ventilatie, AGION en de subsidies ervoor. Geeft de inspectie AGION informatie over wat de scholen tegenhoudt om subsidies aan te vragen en hoe die drempels kunnen worden verlaagd?

1.2. Steve Vandenberghe

Steve Vandenberghe weet dat het onderwijs na de coronacrisis en de oorlog in Oekraïne nooit meer hetzelfde zal zijn. Hij uit zijn appreciatie voor de crisiswerking van scholen en inspectie. Hij heeft van schooldirecteurs positieve reacties gehoord over de contacten met de inspectie tijdens de coronacrisis. Het was een hart onder de riem en een geslaagde operatie. De coronacrisis heeft hoe dan ook de pedagogische trajecten vertraagd. Daarbij komen nu de kinderen uit Oekraïne die extra zorg behoeven. Hoe zal de inspectie daar bij de doorlichtingen rekening mee houden?

Door het lerarentekort slagen directeurs er niet meer in de terecht gevraagde kwaliteit te bieden. Kinderen brengen uren in de studie door, leerkrachten worden aangenomen met onvoldoende vakbekwaamheid of rammelen door tijdsgebrek de lesbundeltjes snel af. Hoe valt dat te matchen met de kwaliteitsbewaking door de inspectie? Hoe houdt ze rekening met het lerarentekort?

De ondersteunende bezoeken leunen dicht aan bij de taken van de pedagogische begeleidingsdiensten. Dat de scholen zo talrijk ingaan op het aanbod, is dan ook een signaal. Hoe ziet de onderwijsinspectie haar samenwerking met de pedagogische begeleidingsdiensten opdat een dergelijk aanbod structureel kan worden opgezet in het traject van gedifferentieerd doorlichten en ontwikkelingsgerichte dialoog? Waar schieten de pedagogische begeleidingsdiensten tekort en neemt de onderwijsinspectie deels hun rol over? De pedagogische begeleidingsdiensten meldden al dat ze met te weinig mensen zijn om hun taken proactief uit te voeren. Ze beperken zich tot het begeleiden van scholen met werkpunten in het inspectieverslag.

Bepaalde punten blijven in elk jaarverslag heikel: cyclisch en gestructureerd organiseren, structureel borgen en bijsturen van de kwaliteit, doelgerichte en samenhangende maatregelen, gelijke onderwijskansen en beleidsvoerend vermogen. Waaraan wijt de onderwijsinspectie de terugkerende aard van die problemen? Hoe kan daaraan geremedieerd worden? Het OK-kader is er al een tijdje, maar hoe kan men nog meer de vertaalslag naar de scholen maken?

Hoe zal de inspectie bewaken dat de gegevens waarop ze haar gedifferentieerd doorlichten baseert, niet openbaar gemaakt worden? Een openbare ranking van scholen, waar onder meer ouders van kunnen gebruikmaken, mag niet de bedoeling zijn. Hij vraagt voorts welke rol andere actoren bij de doorlichtingstrajecten krijgen in de kwaliteitszorg: de pedagogische begeleidingsdiensten, het beleids-team van de school enzovoort. Hoe ziet de inspectie de autonomie van de school om zelf prioriteiten voor interne kwaliteitszorg vast te leggen?

Een sterke samenwerking tussen de verschillende onderwijspartners is volgens de inspectie nodig bij het gedifferentieerde doorlichten. Hoe ziet ze de rol van en de samenwerking met de pedagogische begeleidingsdiensten daarin? Hoe werkt de onderwijsinspectie momenteel samen met de pedagogische begeleidingsdiensten? Hoe zal de samenwerking verlopen als de pedagogische begeleidingsdiensten volgend jaar vooral moeten inzetten op die scholen met de grootste begeleidingsbehoeften?

1.3. Johan Danen

Johan Danen is blij met de procesmatige aanpak. Het streefdoel moet zijn het lerend vermogen van de scholen te verhogen in functie van betere onderwijskwaliteit. Wat een school nodig heeft, verschilt en kan variëren in de tijd. Ook het tekort aan leraren is niet overal even nijpend. De feedbackcultuur laat in veel organisaties, dus ook in scholen, te wensen over. Hij is dan ook blij dat scholen zelf aangeven geregeld feedback op het vlak van kwaliteitsontwikkeling van externe experts nodig te hebben. Scholen moeten zich daarvoor kwetsbaar opstellen en hulp durven vragen. Pedagogische begeleidingsdiensten kunnen tips geven, maar volgens het parlementslid hebben scholen meer nodig dan tips alleen. Is het de taak van de inspectie om hen op de praktische implementatiemogelijkheden te wijzen? Een dergelijk initiatief eenmalig organiseren, zal wel elke school lukken, maar een structureel intern kwaliteitssysteem is een andere zaak. Hoe kunnen scholen dat opzetten en welke rol kan de inspectie daarbij spelen?

Sluipen er soms buitenlandse inzichten in de werking van de inspectie? Zo ja, welke? Zijn er andere landen die leren van de Vlaamse onderwijsinspectie? Voorts informeert hij of de beleidsteams, die zo belangrijk zijn voor het introduceren van kwaliteitsthema's, ook doorgelicht worden. Misschien is het ook wel interessant om schoolbesturen door te lichten. Het wordt immers steeds moeilijker om kwaliteitsvolle mensen voor schoolbesturen te vinden.

De kwaliteit van de schoolgebouwen is niet altijd de eerste focus voor de inspectie, noch de eerste vraag van scholen om die door te lichten. Heeft de inspectie de mensen en de middelen om de komende jaren aspecten als ventilatie en de asbestinventaris te controleren? Wat is nodig om de doelstellingen van de Vlaamse Regering dienaangaande te halen?

1.4. Kristof Slagmulder

Kristof Slagmulder weet dat Onderwijsinspectie 2.0 ook tussentijdse ondersteunende gesprekken inhoudt. Is het dan niet beter de titel inspecteur te vervangen door inspecteur/adviseur zoals bij de inspectie van de levensbeschouwelijke vakken? Bij de begrotingsopmaak 2022 werd de opdracht van de pedagogische begeleidingsdiensten gewijzigd. Heeft de inspectie daar al gevolgen van ondervonden? Of is het daarvoor wachten op een niet-coronajaar? In hoeverre heeft die wijziging gevolgen voor de onderwijsinspectie en vooral voor de verhoudingen in de kwaliteitsdriehoek?

In hoeverre botst het gedifferentieerde doorlichten op basis van risicoanalyses en schoolprofiel op de grondwettelijke en decretale verplichtingen voor de inspectie om alle scholen op gelijke manier te beoordelen? Dat gaat over de vraag of iedereen gelijke kansen bieden, ook iedereen gelijk behandelen betekent. Aanpassingen zijn mogelijk bij objectieve verschillen die een ongelijke of gedifferentieerde behandeling verantwoorden. De differentiatie dient dus te gebeuren op basis van duidelijke, transparante en wetenschappelijk onderbouwde methodieken.

De Nederlandse onderwijsinspectie, die al enige tijd het proportioneel toezicht toepast, baseert de risicoanalyse op een profielbepaling met twaalf prestatie-monitors die op hun beurt gebaseerd zijn op heel wat parameters, data en informatiebronnen. Wat zullen de parameters zijn voor de risico-inschatting in Vlaanderen? Wat zal er meer doorwegen: kwalitatieve of kwantitatieve parameters?

De variatie aan controle en ondersteuning is een andere uitdaging van het gedifferentieerde doorlichten, alsook hoe breed de verschillende categorieën van scholen zullen zijn. Bestaat het risico dat bepaalde problemen onder de radar blijven als scholen erg positief uit de risicoanalyse komen? Matthias Sjerps van de

Nederlandse inspectiediensten waarschuwt daar expliciet voor, gezien de ervaringen met het Nederlandse proportioneel toezicht. Wat valt er nog te leren van andere landen?

Als voorbeeld van een gebrek aan een gemeenschappelijke taal verwijst het parlementslicid naar leraren die beweren dat de inspectie hen verbiedt om meer leerdoelen en leerstof te geven dan wat voorgeschreven is in de eindtermen. Eindtermen zijn echter minimumdoelen waarop de koepel, de school of zelfs de leraar eigen doelen bovenop mogen leggen. In hoeverre leidt het ontbreken van een gemeenschappelijke taal tot misverstanden en staat het de verbetering van de onderwijskwaliteit in de weg? Is het vooral aan de inspectie om daar iets aan te doen of kan ook het beleid helpen met duidelijkere en minder abstracte richtlijnen?

Kristof Slagmulder informeert voorts naar de ervaringen van de 45 onderwijsinspecteurs die tijdens de coronacrisis in het onderwijs bijsprongen. Zijn er conclusies getrokken voor de toekomst? Is het wenselijk om dat te herhalen om het wederzijdse begrip tussen de inspectie en het onderwijs te vergroten? Of is een duidelijk onderscheiden rol beter?

Werkdruk en planlast worden vaak aangehaald als hinderpalen voor kwaliteit. Hoe staat het met de planlastcalculator en het zelfevaluatie-instrument, aangekondigd voor na de paasvakantie?

Vanaf het schooljaar 2021 gebruikt de inspectie de financiële radar om de link te leggen tussen onderwijskwaliteit en financieel beleid. Hoeveer staat het met de financiële radar? Hoe past die in het gedifferentieerde doorlichten?

Een leercontinuüm voor onderwijsprofessionals is zowel belangrijk voor de onderwijskwaliteit als voor de aantrekkelijkheid van het lerarenberoep. Dat begint met een kwaliteitsvolle aanvangsbegeleiding, waar scholen nu meer uren voor krijgen, gevolgd door professionalisering en nascholing. Zal de inspectie na dit coronaschooljaar meer inzetten op de controle ervan?

1.5. Koen Daniëls

Koen Daniëls vindt het fantastisch dat de onderwijsinspectie in het coronajaar snel geschakeld heeft en onder meer mee is gaan lesgeven. Hij informeert naar de ervaringen van de onderwijsinspecteurs in de schoolpraktijk. Heeft het effect gehad op het onderwijskader en de werkwijze van de inspectie?

Het staat dan wel niet in de verslagen, maar toch wijzen sommige inspecteurs scholen en leerkrachten nog steeds mondeling terecht omdat ze meer vragen dan de eindtermen. Dat moet stoppen, ook als Vlaanderen beter wil scoren op internationale rankings. Voorts informeert hij of de inspectie evenveel informatie haalt uit een kort als uit een lang onderzoek. Zo ja, is dat dan geen goede manier om meer scholen door te lichten? Betekent het feit dat scholen vragen stellen aan de inspectie over de impact van hun coronacrisismanagement op de leerachterstand, dat ze daar nergens anders mee terecht kunnen?

De inspectie heeft het over een tekort aan eigenaarschap, een gevoel van betrokkenheid van de leraren bij kwaliteitsontwikkeling. Hoe slagen sommige scholen er wel in de leraren mee te krijgen in dat kwaliteitsproces? Dat is een onderdeel van een goed hr-beleid. Kan de inspectie in scholen waar veel leerkrachten vertrekken, controleren of de scholen exitgesprekken doen waarin ze vragen waarom de leerkracht ontslag neemt? Dichter bij huis willen werken of kiezen voor een stedelijke of eerder landelijke omgeving kunnen redenen zijn, maar ook zich niet thuis voelen bij het schoolbeleid kan een reden zijn. De spreker informeert voorts of de inspectie

bij doorlichtingen een handelingsangst, angst om fouten te maken, merkt bij scholen en leerkrachten.

Een inspectiefocus is het bepalen van de beginsituatie van de leerlingen in het domein taal. De spreker denkt dat dat nog altijd beter kan. Hoe gebeurt dat in het gedifferentieerde doorlichten? Is het personeelskader voldoende voor de ambitieuze plannen van korte doorlichtingen, telefonisch ondersteunen, proefdoorlichtingen, brede doorlichtingen enzovoort, boven op de gewone schooldoorlichtingen? Koen Daniëls vreest dat de andere taken zoals adviezen over de nuttige ervaring van zijinstromers, over programmatieaanvragen voor het secundair onderwijs enzovoort op korte termijn sterk zullen toenemen. Voor extra personeel is extra geld nodig, dat niet bij het onderwijs zelf kan worden gehaald.

Hij vraagt voorts hoe de onderwijsinspectie de kwaliteit bewaakt in hbo5-Verpleegkunde, gezien de ingewikkelde situatie: tussen secundair en hoger onderwijs in, de doorlichting voor de NVAO en de federale wet op de uitvoering van de geneeskundige handelingen.

1.6. Hilâl Yalçın

Hilâl Yalçın feliciteert de inspectie met de manier waarop ze tijdens de coronacrisis handelde. Met de ondersteunende bezoeken was de aanwezigheid van de inspectie in het leerplichtonderwijs gegarandeerd terwijl het voorbereidende werk voor de scholen beperkt bleef. Een digitaal bezoek van een dag volstaat evenwel niet voor een reëel inzicht in de schoolwerking maar biedt enkel kansen om in gesprek te gaan en te reflecteren. Zijn digitale contacten een blijver? Wat zijn de mogelijke struikelblokken? En hoe die te counteren? Tot slot informeert ze hoe planlast aan bod kwam in de gesprekken met de scholen en wat de algemene bevindingen van de inspectie zijn.

1.7. Karolien Grosemans

Karolien Grosemans heeft begrepen dat er in een aantal scholen geen duidelijke strategische planning was, dat afspraken zelfs volledig ontbraken, dat er geen gedragen visie was, dat leerkrachten niet op de hoogte waren van onderwijskwaliteit enzovoort. De inspectie kaart dat gebrek aan beleidsvoerend vermogen al jaren aan. Merkt ze verbetering? Houdt ze de trend bij? Zo er een verslechtering is, wat kan er gedaan worden om die te keren? Wat de balans tussen aansturing en ondersteuning van de directie en de autonomie van het schoolteam betreft, gelooft het parlementslid sterk in professionele leergemeenschappen. Is er een trend merkbaar van meer scholen die een professionele leergemeenschap opzetten?

Volgens de minister heeft de planlastradar door de coronacrisis vertraging opgelopen. Wanneer zal hij er wel zijn en wanneer wordt de eerste rapportage verwacht? Heeft de inspectie iets geleerd over de planlast tijdens haar ondersteunende bezoeken?

Volgens de visienota Digisprong zal de inspectie de ICT-component mee opnemen in het toezichtskader. Zijn daar al stappen voor gezet? Heeft de inspectie bij de ondersteunende bezoeken in het basisonderwijs onder het thema kwaliteitsontwikkeling de ICT-integratie besproken? Zo ja, zijn daar conclusies uit te trekken? Op welke manier werd de VOI.CE-app gebruikt bij de ondersteunende bezoeken? Is de inspectie tevreden over de respons op deze app? Zijn er al resultaten bekend over de bevraging over de Digisprong? Zijn er al volgende thema's vastgelegd?

2. Antwoorden van de onderwijsinspectie

De vele vragen doen *Lieven Viaene* nadenken over de prioriteiten van de decreetgever en de taak van de inspectie daarin. De inspectie probeert haar oor op zo veel mogelijk plaatsen te luisteren te leggen, zodat ze haar impact kan maximaliseren en zo efficiënt mogelijk kan werken. Ze voelt zich immers wel wat overspoeld door en onderbemand voor de vele opdrachten. De inspectie wil haar taak als sluitsteen van een kwaliteitszorgsysteem graag goed doen. Met het Ondersteuningsdecreet en de GOK-beoordeling in elke doorlichting komen er nog heel wat nieuwe zeer belangrijke taken bij. Hij is blij dat de parlementsleden merken dat de inspectie moet goochelen om alle ballen in de lucht te houden.

Om voor iedereen duidelijk te maken wat kwaliteit in het onderwijs betekent, is de inspectie in 2016 samen met de stakeholders, de pedagogische begeleidingsdiensten, de onderwijsverstrekkers, het Kinderrechtencommissariaat enzovoort aan de ontwikkeling van het huidige OK-kader begonnen. Daar wordt internationaal met jaloerse ogen naar gekeken, zeker omdat het participatief tot stand kwam. Het klopt dat dit kader nog niet overal even goed geïmplementeerd is. Nog te vaak is het in een hermetische taal gesteld, soms te moeilijk om te begrijpen voor leerkrachten. Bij de ondersteunende bezoeken is gebleken dat het helpt als de inspectie een en ander concreet maakt. Misschien had Adri De Brabandere gelijk toen hij treffend concludeerde dat de impact van de inspectie, toen ze door de coronacrisis gedwongen werd tot een andere werkwijze, groter werd dan ooit voorheen. Dat heeft de inspectie aan het denken gezet: misschien heeft een laagdrempelig, niet-bedreigend gesprek een grotere impact dan een degelijk wetenschappelijk onderbouwd rapport dat de scholen niet altijd begrijpen of niet weten hoe ermee aan de slag te gaan.

Onlangs hield de inspectie een overleg met de onderwijsverstrekkers om na te gaan of het OK-kader moet worden geactualiseerd. Iedereen was het erover eens dat het kader robuust genoeg is, maar dat er een volgende stap nodig is, namelijk het vertalen in een toegankelijke taal, met medewerking van onderwijsverstrekkers, wetenschappers, ouders enzovoort.

Ook tijdens de crisis was het de bedoeling van de inspectie om haar rol in de kwaliteitsdriehoek zuiver te houden en dus niet op het terrein van de pedagogische begeleidingsdiensten te komen. Het onderwijsveld stond evenwel in brand en smeekte de inspectie om haar inspectierol te laten varen en zo veel mogelijk ondersteunend te werken. Ook de inspecteurs zelf waren daar vragende partij voor, zonder evenwel de rol van de pedagogische begeleidingsdiensten over te nemen, wat volgens de spreker grotendeels gelukt is. De inspectie heeft immers geen begeleidingstrajecten opgezet, geen keuzes gemaakt of prioriteiten gesteld voor de school en heeft getracht om haar werking af te stemmen op die van de pedagogische begeleidingsdiensten en hen erover te informeren. Dat neemt niet weg dat die diensten beducht waren voor een uitholling van hun taken, zeker omdat er een belangrijke besparingsoperatie boven hun hoofd hangt.

De korte, gerichte doorlichtingen in de coronacrisis zijn door de inspectie gebruikt als try-out voor gedifferentieerd doorlichten, dus zonder juridische consequenties. Uiteraard is het niet mogelijk in twee dagen hetzelfde te doen als in vijf dagen. Nochtans zijn ook korte doorlichtingen zinvol, als de inspectie de rolverdeling met de pedagogische begeleidingsdiensten goed afsprekt.

In het kader van het highlevelforum voor de Vlaamse toetsen heeft de inspectie de opdracht gekregen om samen met de pedagogische begeleidingsdiensten na te gaan hoe minder goede resultaten, ook op het vlak van leerwinst, aanleiding kunnen zijn voor verplichte begeleidingstrajecten. Het ontwikkeltraject voor gedif-

ferentieerd doorlichten biedt kansen om beide organisaties beter op elkaar te laten inspelen.

De inspecteurs de titel van inspecteur/adviseur geven, zou evenwel de kwaliteitsdriehoek ondergraven, stelt de spreker. Adviseren is de rol van de pedagogische begeleidingsdiensten. Het was de keuze in 1991, bij de invoering van de kwaliteitsdriehoek, om de pedagogische begeleidingsdiensten koepelgebonden of onderwijsverstrekkergebonden te laten opereren en de inspectie voor het hele onderwijsveld. Inspecteurs willen dus geen adviseur zijn, maar naast het toezicht houden, inspirerend en motiverend ondersteunen.

Door de coronacrisis hebben heel wat ontwikkelingen vertraging opgelopen. De inspectie heeft de financiële radar ontwikkeld en legt de laatste hand aan de planlastcalculator. Voorlopig kan Lieven Viaene daar geen informatie over geven, want de kracht is dat de instrumenten in dialoog met de scholen op punt gesteld worden. Tijdens de speciale activiteiten tijdens de coronacrisis heeft de inspectie het niet in de eerste plaats over de planlast gehad, maar over onder meer dringende preoccupaties van de scholen. Als de doorlichtingen hervatten, zal die wel aan bod komen. Pas na de gesprekken met de scholen zal de inspectie erover rapporteren en eventueel suggesties doen om de last te reduceren.

De spreker wijst erop dat de inspectie sinds kort niet alleen onderzoekers maar ook dataexperten/inspecteurs in dienst heeft. Zij zullen de vertaalslag van data naar de kwaliteit van onderwijs maken. De datawijzer is de eerste tastbare realisatie. De inspectie hoopt alle scholen tegen september 2022 een datawijzer aan te bieden, gesofisticeerder en met meer mogelijkheden dan de huidige schoolportretten. De inspectie heeft die al aan de pedagogische begeleidingsdiensten voorgesteld en zal die in haar ronde van Vlaanderen kort toelichten voor het onderwijsveld. Welke indicatoren zich het best lenen voor de risico-inschatting, is vooralsnog niet bepaald. De inspectie is zeker bereid de datawijzer ook aan de commissie te komen voorstellen.

De spreker verwijst naar de ophef over de Indische studenten aan hbo5-opleidingen die creatief omsprongen met de regelgeving. De inspectie heeft samen met de NVAO een goed kader gemaakt, maar dat is gebaseerd op de huidige regelgeving en is aan actualisering toe. Ze heeft enkel de opdracht na te gaan hoe de instellingen de huidige regelgeving navolgen. Haar rapporten bevatten wel wat ongunstige adviezen. Net als de instellingen hoopt de inspectie dat de decreetgever daar de juiste conclusies uit trekt en de kaders aanpast. Sinds 2009 zijn de opleidingen trouwens niet meer onderworpen aan een kwaliteitsonderzoek, noch door de onderwijsinspectie, noch door een andere organisatie. Er was wel een commissie die over kwaliteit gesprekken voerde, zonder evenwel bindende afspraken te maken.

Wendy Franquet ontkent met klem dat de onderwijsinspectie tegen scholen zegt zich te beperken tot de eindtermen. Integendeel, ze vindt dat scholen meer moeten aanbieden dan de eindtermen, want volgens het OK-kader heeft elke leerling recht op onderwijs dat past bij zijn behoeften, dus ook wie meer uitdagingen nodig heeft. De inspectie gaat wel na of voor de studievoortgang en de attestering de minimumdoelen gebruikt worden. Het bereiken van extra doelen mag een factor zijn in de oriëntering, maar mag de studieloopbaan niet vastzetten of hypothekeren.

Het beleidsvoerend vermogen en de interne kwaliteitszorg van scholen waren ook in de vorige Onderwijsspiegels heikle punten. Daar spelen verschillende factoren: mankracht, gebrek aan ondersteuning enzovoort. Kwaliteitszorg is geen verplichting en enkel in het volwassenonderwijs een erkenningsvoorwaarde. Omdat in het volwassenenonderwijs de coronacrisis, het Financieringsdecreet en de schaalvergroting invloedrijk zijn, is het moeilijk te bepalen wat de precieze impact is van elke factor. Uiteraard heeft de schaalvergroting een invloed op het beleidsvoerend

vermogen en de kwaliteitsontwikkeling. De inspectie heeft alleen nog maar verkennende bezoeken gedaan en al twee jaar geen adviezen uitgebracht over het volwassenenonderwijs. Ze zal de draad oppakken in het najaar. De inspectie hoort dat in sommige centra de kwaliteitszorg naar de leraren geschoven is en maakt zich daar toch wat zorgen over.

Een doorlichting kijkt niet alleen naar het product maar ook naar het proces, alsook of het beleid met factoren als het lerarentekort en de coronacrisis doordacht en doelgericht omgaat. Als er voor een bepaald vakgebied een zwaar tekort is dat uit dergelijke factoren voortvloeit, kan de inspectie beslissen dat niet in de focus te zetten. Dat neemt niet weg dat de inspectie in haar onderzoek naar de kwaliteitszorg zal nagaan hoe de school het onderwijs voor die leerlingen toch nog probeert te garanderen. Tekorten door overmacht zijn op zich niet voldoende voor een ongunstig advies.

Digitale contacten hebben zeker potentieel, bijvoorbeeld voor het volwassenenonderwijs, waar de leerkrachten verspreid over de provincie lesgeven en voor de CLB's die ook heel verspreid zitten. Het is evenwel niet de bedoeling om doorlichtingen waarop een advies volgt, alleen maar online te doen. De inspectie zal voor een hybride vorm kiezen omdat haar bereik zo groter is.

De korte doorlichtingen startten met een bevraging van leraren, leerlingen en ouders. Dat is een vorm van digitaal werken die de inspectie zeker wil behouden, omdat ze snel en veel informatie opleveren waardoor doorlichtingen korter zijn en dus meer scholen bereikt worden.

Er is geen profiel te bepalen van de aanvragen voor een ondersteunend bezoek in het basisonderwijs. De inspectie heeft, bij gebrek aan mankracht, zelf een selectie gemaakt door de scholen eruit te halen die al een doorlichting Inspectie 2.0 hadden gehad.

Goedroen Juchtmans wijst op het doelenkader dat alle scholen moeten halen, maar de weg ernaartoe is afhankelijk van onder meer de leerlingenpopulatie. Er is dus een ongelijke of gedifferentieerde behandeling nodig om tot gelijkheid te komen. De inspectie is ook zeer beducht voor rankings. Daarom is het belangrijk de risicoanalyse te baseren op een brede beeldvorming, op vele factoren. Zwakkere scholen vallen uit op meerdere van die factoren. De beeldvorming is ook niet statisch maar dynamisch. Door het gedifferentieerde doorlichten en de continue dataverzameling evolueren het beeld en het profiel van de school. Het is de bedoeling dat door gedifferentieerd doorlichten en snel ingrijpen de school snel naar een meer geruuststellend profiel evolueert.

De parameters voor de risicobepaling zullen breed zijn en gebaseerd op de beschikbare data, zowel op leerling- als op schoolniveau, en op de gegevens uit de Vlaamse toetsen. Attestering zal bijvoorbeeld een factor zijn, maar ook retentiviteit. Dat is de mate waarin leerlingen van de eerste kleuterklas tot het zesde leerjaar in die school blijven. Een andere belangrijke risicofactor zijn frequente beleidswissels. Daarnaast zal allicht ook een gesprek met de school over de data een rol spelen in de risicobepaling. Die gezamenlijke interpretatie van data kan ook een hefboom zijn voor een betere datageletterdheid. De ontwikkeling en de parameterbepaling lopen nog volop, ook in overleg met andere partners zoals de pedagogische begeleidingsdiensten.

De beoordeling van het eigenaarschap en de betrokkenheid van leerkrachten bij kwaliteitsontwikkeling zijn belangrijke aspecten van de doorlichting. Er wordt nagegaan in welke mate het beleid terugkomt in de onderwijsleerpraktijk. De best practices van kwaliteitsbeleid zouden misschien voorwerp kunnen uitmaken van een thematisch onderzoek. Ook het GOK-beleid is mede dankzij de coteachers of

de ondersteuners in de klas geëvolueerd van een plan in de kast tot een praktische werkwijze van klasleerkrachten. Zo tot gedeeld eigenaarschap komen, vergt een schoolbeleid dat dialoog en samenwerking in de klas faciliteert.

De scholen hebben de dialooggroepen die in het voorjaar van 2022 plaatsvonden ervaren als een vorm van professionele leergemeenschap. Scholengemeenschappen zijn een andere belangrijke hefboom voor professionele lering. Zo waren er scholengemeenschappen die bij elk van de ondersteunende inspectiebezoeken aan hun scholen aanwezig waren en met dat helikopterzicht gesprekken gestart zijn op beleidsniveau. Sommige scholen vinden het jammer dat de lerende gemeenschappen beperkt zijn tot het eigen net. Net daarom appreciëren ze de netoverschrijdende dialooggroepen waarin over een bepaald thema wordt doorgeboemd. De inspectie speelt met het idee om een vorm van dialooggroepen onderdeel te maken van het gedifferentieerde doorlichten.

Wendy Franquet denkt dat met het gedifferentieerde doorlichten en de frequentere contacten met de scholen de inspectie het reflecteren aanmoedigt en zo bijdraagt tot een feedbackcultuur. De inspectie voelt een enorme honger daarnaar bij de scholen, want ook voor de dialooggroepen was het aanbod kleiner dan de vraag.

Lieven Viaene merkt dat over de jaren heen de bezorgdheid bij inspecteurs over de rol van schoolbesturen groeit. Directeurs bevinden zich vaker in een eenzame positie, te beperkt ondersteund door hun bestuur. Volgens het decreet mag de inspectie evenwel geen toezicht houden op besturen. Dat neemt niet weg dat ze de besturen altijd uitnodigt om deel te nemen aan de gesprekken. Sommige doen dat en ondersteunen de directie sterk, maar dat is zeker niet de regel. Soms zijn er ook spanningen tussen de directeur en het bestuur, wat een effect heeft op de onderwijskwaliteit. In Nederland is toezicht op de besturen een aparte focus. De besturen worden daar financieel gesteund door de overheid en hebben een duidelijke rolomschrijving. Op middellange termijn acht de spreker het nodig dat besturen meer aansprakelijk kunnen worden gesteld voor hun rol in de kwaliteit.

Aanvankelijk aarzelde de onderwijsinspectie om inspecteurs te laten meedraaien in de onderwijspraktijk, omdat voor inspectie een zekere afstand nodig is en om de pedagogische begeleidingsdiensten niet voor de voeten te lopen. Doordat het lerarentekort, dat altijd een impact heeft op de kwaliteit, tijdens de coronacrisis nog nijpender werd, hebben 45 inspecteurs in scholen zeer diverse opdrachten uitgevoerd. De evaluatie daarvan loopt nog. De resultaten ervan zullen zeker meespelen bij de verdere ontwikkeling van het gedifferentieerde doorlichten.

De spreker was zeer ongelukkig over de framing van de VOI.CE-app: een kliklijn over leerkrachten of directeurs gelanceerd op het moment dat het onderwijsveld het water aan de lippen stond. De app is met middelen van Digisprong ontwikkeld, net omdat de inspectie de stem van de leraar, de leerling en de ouder betekenisvol vindt. De inspectie heeft de afgelopen maanden met sociale partners, vakbonden, onderwijsverstrekkers en ouderverenigingen over de doelstellingen van de app gepraat en ondertussen zijn de plooiën gladgestreken. Het is nu de bedoeling de app een nieuwe kans te geven om mensen die gewoonlijk niet gehoord worden een stem te geven. Het doel is in geen geval scholen planlast te bezorgen, maar hen te ondersteunen en nuttige informatie te geven.

De inspectie springt zorgzaam om met de vrijheid van onderwijs, de interne kwaliteitszorg en de eigen schoolprioriteiten, en zal dat bij het gedifferentieerde doorlichten blijven doen. Het is niet omdat ze met de school in dialoog gaat dat het speelveld verengd wordt. Inspectie 2.0 heeft ook als uitgangsprincipe de externe kwaliteitszorg zo veel mogelijk af te stemmen op de interne kwaliteitszorg. Ook de spreker vindt dat er inspiratie te halen valt uit de manier waarop het hoger

onderwijs aan interne kwaliteitszorg doet. De interne kwaliteitszorg is een belangrijke factor in de externe kwaliteitszorg van de inspectie.

Het systeemonderzoek hoe de school haar eigen kwaliteitssysteem uitwerkt en kwaliteit bewaakt, is nieuw in Inspectie 2.0. Het is aan de inspecteurs om duidelijk te maken dat de school aan het stuur zit en dat de inspectie haar plaats niet zal innemen. Uiteraard zijn sommige prioriteiten zo evident dat de inspectie erop focust, bijvoorbeeld basisgeletterdheid. Terloops meldt de spreker dat op 8 juni een gezamenlijke studiedag met de Nederlandse inspectie plaatsvindt over hoe de inspectie de basisgeletterdheid meer onder de aandacht kan brengen bij de scholen en kan ondersteunen.

Het Rekenhof heeft op leemtes gewezen en de inspectie voelde zich aangesproken. Dat neemt niet weg dat de inspecteurs geen experts zijn, noch in financiële zaken, noch in zaken als luchtkwaliteit. Daarbij komt nog dat er maar een vijftigtal inspecteurs zijn om al die aspecten in het basisonderwijs te controleren en een veertigtal voor de secundaire scholen. Lieven Viaene wil graag in gesprek gaan over de prioriteiten van de inspectie, want overal en tegelijk alles controleren kan ze niet.

3. Bijkomende vragen en antwoorden

Kathleen Krekels vermoedt dat de extra middelen en personeel die CLB's kregen voor bijkomende taken tijdens de coronacrisis gehandhaafd blijven. Volgend schooljaar zal de inspectie een beeld krijgen van hoe de centra zich na de crisis gereorganiseerd hebben. CLB's vinden het moeilijk om in te spelen op vragen van scholen met een zwak zorgbeleid om hun kwetsbare leerlingen bij te staan. Dat is natuurlijk een tijdrovende aangelegenheid. Ze informeert welke ingrepen er dan wel gebeuren. Waarom blijven CLB's, maar ook andere diensten zoals ondersteuningsnetwerken, pedagogische begeleidingsdiensten enzovoort op hun eiland en waarom slaan ze geen bruggen? Daarvoor zorgen zal een cruciaal punt zijn van het decreet Leersteun. Bij het CLB-rapport leest ze dat CLB's soms bedenkingen hebben bij beslissingen van de klassenraad: over attesten, over aanvragen voor een (gemotiveerd) verslag, over faire oriëntering en de impact op de onderwijsloopbaan. CLB's bouwen dan niet voort op wat scholen doen, maar doen zelf taken over alvorens ze een initiatief willen nemen. Ze vraagt de inspectie om bij bezoeken aan scholen systematisch te vragen wat het CLB voor hen betekent. Wat zijn de ervaringen van de inspectie over de samenwerking tussen beide? Welke tips heeft ze voor verbetering?

Koen Daniëls leest in de Onderwijsspiegels dat de grote meerderheid van de scholen, 70 tot 80 procent, voldoet aan de normen voor wiskunde, Nederlands, Frans enzovoort. Uit gevalideerde internationale vergelijkende onderzoeken komen de Vlaamse leerlingen echter niet zo goed. Over dat verschil maakt het parlementslid zich zorgen. Detecteert de inspectie wel voldoende de tekorten? Kijkt ze naar de juiste dingen?

Lieven Viaene zegt dat de inspectie al een tijd nagaat hoe ze linken kan leggen tussen de beoordeling van een school en het bijbehorende CLB. Ze is er immers van overtuigd dat er in de praktijk inderdaad niet voldoende samengewerkt wordt en dat er soms zelfs spanningen zijn. In een eerste poging heeft de inspectie enkele inspecteurs met praktijkervaring in het onderwijs opgenomen in het team dat de CLB's inspecteert. Zo kan ze met de kijk van de school het centrum beoordelen. Vanaf dit schooljaar wordt het CLB altijd in zijn netwerk bekeken en wordt er voor elke doorlichting van een CLB een vragenlijst gestuurd naar de scholen die het CLB bedient. Aan de leerlingbegeleiders of de zorgcoördinatoren wordt gevraagd hoe ze de samenwerking met het CLB ervaren. De inspectie heeft dat samen met de pedagogische begeleidingsdiensten en de netwerken van CLB's aan de scholen en CLB's aangekondigd en uitgelegd. Om een volledig plaatje te krijgen, zal de

vragenlijst dit jaar aan alle scholen bezorgd worden. De inspectie zal daar een rapport van maken.

Wendy Franquet zegt dat in Inspectie 2.0 bij de scholen standaard gepeild wordt naar de samenwerking met de CLB's. Ook de CLB-medewerker wordt uitgenodigd voor een gesprek. Momenteel wordt het onderzoek over leerlingenbegeleiding aangepast aan de veranderde regelgeving, maar het wordt zeker gehandhaafd.

Lieven Viaene antwoordt voorts dat de minister is ingegaan op de vraag van de inspectie naar een onafhankelijk onderzoek over de relatie tussen de internationale toetsen en de inspectieverslagen. De inspectie is ervan overtuigd dat beide complementair zijn. Uiteraard is een doorlichting geen toets. De inspectie kijkt naar de processen in de school. Dat onderzoek over de relatie tussen doorlichtingen en inspectieadviezen en de resultaten van internationale proeven en peilingen, wordt uitgevoerd door een consortium van de UAntwerpen en de KU Leuven, en zal in 2023 afgerond zijn. Het onderzoek beslaat ook de relatie tussen de kennis van het OK-kader en de resultaten van doorlichtingen. De inspectie hamert er al jaren op dat de kwaliteit van de evaluatie in Vlaanderen ondermaats is. Omdat die evaluatie niet goed is, zijn ook de hieraan gekoppelde conclusies niet betrouwbaar. Dat is een logische verklaring die, naar hij hoopt, aangevuld wordt door het wetenschappelijke onderzoek.

Omdat data er de basis van zijn, zal ook met het gedifferentieerde doorlichten de relatie tussen beide onderzocht worden, aldus *Goedroen Juchtmans*. Als de slechte score gelinkt wordt aan een bepaald proces in de school, is dat meteen een kans om hefboomen te vinden om daar beweging in te krijgen.

Karolien GROSEMANS,
voorzitter

Johan DANEN
Loes VANDROMME
Kristof SLAGMULDER,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

AGION	Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs
CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
dko	deeltijds kunstonderwijs
GOK	gelijke onderwijskansen
hbo5	hoger beroepsonderwijs 5
KU Leuven	Katholieke Universiteit Leuven
NVAO	Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie
OK	onderwijskwaliteit
STEM	Science, Technology, Engineering and Mathematics
UAntwerpen	Universiteit Antwerpen